

УДК 355.311.1:323.23:[008]94(477)«1917/1920»

Культурно-пропагандистська робота в Червоній армії як основний метод впливу на свідомість червоноармійців

О.В. ВІЛЬХОВИК

Полтавський національний педагогічний університет ім. В.Г. Короленка, м. Полтава, Україна,
E-mail: Vlhovik.olga@yandex.ru

Авторське резюме

Культурно-просвітницька робота серед населення України і особливо червоноармійців була основним завданням більшовицького керівництва. Саме на солдатів Червоної армії покладалася функція підтримки тоталітарного ладу в державі. Для цього, крім військової справи, їх навчали більшовицькій ідеології. Її основними формами впровадження були школи, клуби, бібліотеки, гуртки, де переважно працювали комуністичні агітатори. Через газети, художню літературу, плакати, дошки оголошення, мітинги радянська влада нав'язувала комуністичні принципи життя у червоноармійську свідомість. Цьому сприяли замкнутий простір і каральні методи. Завдяки цим заходам більшовики, намагаючись створити людей нового типу, з новим світобаченням. Головним їхнім завданням було не тільки зброєю боронити радянські завоювання, але й сприяти впровадженню більшовицької ідеології в усі сфери українського життя.

Ключові слова: червоноармієць, культура, пропаганда, школи, клуби, кіно, газети.

Cultural propagandist work in the Red Army as a basic method of influence on the Red Army soldier's consciousness

O.V. VILKHOVYK

Poltava V.G. Korolenko national pedagogical university, Poltava, Ukraine
E-mail: Vlhovik.olga@yandex.ru

Abstract

Cultural and educational work among the population of Ukraine and especially the Red Army was the main objective of the Bolshevik leadership. It is on the Red Army soldiers assigned function to support the totalitarian regime in the country. To do this, in addition to military affairs they were trained Bolshevik ideology. Its main forms of implementation are schools, clubs, libraries, groups which worked mainly communist agitators. Through newspapers, fiction, posters, advertisement boards, meetings Soviets impose communist principles of life in the Red Army consciousness. This is due to confined space and punitive methods. These measures Bolsheviks people trying to create a new type, a new world view. Their main task was not only a weapon to defend the Soviet conquest, but also promote the Bolshevik ideology in all spheres of Ukrainian life.

Keywords: Red Army man, culture, propaganda, school, club, cinema, newspapers.

Постановка проблеми. Культурно-просвітницька робота серед молодих новобранців була однією з ключових проблем піклування радянського уряду. Вона формувалася багатьма напрямками. Головні з них, це пропаганда та культурно-освітнє життя солдат. Для утримання свого політичного домінування в Україні більшовики активно використовували засоби впливу через культурно-просвітницькі установи. Встановивши контроль над усіма рівнями освіти, бібліотеками, клубами, видавництвом радянська система застосовувала його для поширення власного позитивного іміджу серед солдатської маси. Цензура забороняла використання будь-яких даних, що могли б, на її думку, дискредитувати владу.

Аналіз досліджень і публікацій. Більшовицька «культурна революція» була спробою створити людину, для якої за словами, минуле життя нічого не означало і яка повинна була стати опорою у створенні тоталітарного суспільства. За допомогою культурно-освітніх заходів радянська влада мала великий

вплив на новобранців і солдатів Червоної армії. О.П. Попова, наприклад, у своїй праці «Культурно-просвітницька робота в Червоній армії (1918-1923 рр.)» відзначає позитивні зміни в освітньому рівні червоноармійців, хоча, на наш погляд, це питання залишається дискусійним [13].

Нового значення набули видавнича справа, бібліотеки, клуби, кіно, хоча і з присмаком більшовизму. Зокрема у статті Л.М. Солодкої «Організація і діяльність кіноустанов у 1920-ті – на початку 1930-х років та їх агітаційно-пропагандистська роль у процесі становлення радянської ідеології в українському селі» простежуються історичні умови, за яких кіно з розважального жанру перетворилося на зряддя ідеологічного тиску [16]. Російський дослідник А. Рожков у своїй статті «В Москві я слышал одно, здесь вижу другое...» [14], досліджує картину світу і соціальний облік російських червоноармійців і вплив культурних заходів більшовиків на них. Фонди Центрального державного архіву громадських об'єднань

України та Державного архіву Полтавської області дають можливість простежити масштаби культурно-просвітницької роботи в Червоній армії. Але залишаються недослідженими ряд питань пов'язаних з відношенням українських солдатів до ідеології більшовизму та діяльністю органів державної влади і військового управління в сфері культурно-освітньої роботи в Червоній армії.

Мета дослідження – проаналізувати дію культурно-просвітницьких заходів, які лежать в основі змін соціальної поведінки червоноармійців.

Виклад основного матеріалу. Створення загонів Червоної армії, які формувалися українцями, супроводжувалося активною культурно-просвітницькою роботою. Для зміни світогляду та підтримки комуністичної ідеології серед солдатської маси активно застосовувалися різні методи впливу на світосприйняття армійської маси. Серед таких методів першість займають освіта, пропаганда, культурна робота в клубах, бібліотеках, інформація більшовицьких періодичних видань, спеціально підібрана література для солдатів та ін.

У першій половині 1918 р. Всеросійська колегія з формування Робітничо-селянської Червоної армії розгорнула активну роботу щодо військової освіти призовників. Були взяті на облік всі воєнні спеціалісти і кадрові офіцери. У березні 1918 р. VII з'їзд РКП(б) прийняв рішення про всезагальне навчання населення військової справі. Напередодні у газеті «Ізвестія ВЦВК» був надрукований заклик: «Кожен працівник, кожна працівниця, кожен селянин, кожна селянка повинні вміти стріляти з гвинтівки, револьвера або з кулемета!» [3].

4 вересня 1919 р. був введений у дію наказ Реввійськради №1415 «Про ліквідацію неграмотності серед червоноармійців», який поклав початок боротьби з масовою неписьменністю в армії. Для цього створювали школи грамоти, пункти лікнепу, курси з підвищення грамотності [5, с. 79], мережа яких постійно розширювалася. У Тимчасовому Положенні про школи грамотності для червоноармійців зазначалося: «I. Школи для червоноармійців, сприяючи загальному культурному розвитку, повинні викликати прагнення до самоосвіти і самовиховання. II. Найближчі завдання шкіл - пробудження інтересу до самоосвіти і самовиховання, для цього вони повинні сприяти: 1) накопичення запасу знань і навичок, необхідних для самодіяльності в цьому напрямку, 2) пробудженню особистого, класового й суспільного світогляду; 3) підняття загального культурного рівня. III. Для здійснення цих цілей має виробитися твердий комуністичний світогляд, який є основою для розвитку пролетарської культури» [12, с. 61].

Російський дослідник А. Рожков відзна-

чав, що грамотність вимагалася для усіх родів військ. Для піхоти, артилерії і кавалерії допускалось 10 % неграмотних від загального числа призовників, для тилових підрозділів – до 40 % [14, с. 77]. Більшовикам були потрібні не лише кваліфіковані червоноармійці, але й військова підтримка у вилученні майна і продовольства з населення України. Саме освіта у цьому процесі стала основним інструментом нівелювання людської свідомості.

Командири, щоб заохотити червоноармійців, нагороджували бійців, які добре навчалися, різноманітними подарунками або виділяли кошти на придбання таких подарунків. Переважно дарували книги, бібліотечки творів В.І.Леніна, надавали річну передплату на комуністичну пресу [4, с. 99].

Варто зазначити, що в армії, передусім, вчили читати: мільйони безграмотних селян закінчили різні курси, створені в частинах. Там же вчили «правильно думати», засвоюючи основи нової ідеології. Армія була головним постачальником кадрів для комсомолу, який на третину в 1920 р. складався з колишніх військовослужбовців. Саме в армії більше всього вступали в партію: восени 1919 р. після проведеної ідеологічної кампанії в партію записалися 40 тис. чоловік.

Всі застосовані методи впливу на червоноармійців дали результат. Так, російська дослідниця А. Мінкіна наводить статистику: за період з 1919 по 1921 рр. в Червоній армії ліквідували свою неписьменність 555500 чоловік [9, с. 16].

Більшовики відзначили велику роль клубів в ідеологічному завоюванні солдатської маси, зокрема у Положенні про клуби в Червоній армії зазначалося: «Червоноармійський клуб є установою громадської спайки червоноармійців, в якому проводиться культурна робота під керівництвом Будинку Просвіти, Агітаційно-освітнього Відділу та за сприяння Дому Просвітництва» [12, с. 51]. Головним завданням клубів, як зазначено в циркулярі до всіх комісарів, було таке: «виховати в червоноармійцях відданість Радянської влади і довіру до Компартії» [6, арк. 21].

Як результат, у кожній частині був організований «гарнізонний клуб червоноармійців, при клубі існують секції: театральна, яка для червоноармійців щотижня по п'ятницях влаштовує безкоштовно музично-вокальні вечори та вистави, секції політичної грамоти, влаштовувалися читання, співбесіди щодо поточного моменту, створювалися бібліотечні секції, в яких зосереджена як червона, так і белетристична література, а також були газети, одержувані з Агітпросвіти» [18, арк. 25]. Цікаво те, що секція військово-бойової підготовки займала останнє місце у переліку секцій та їхніх функцій.

У травні 1923 р. Політуправління Реввійськради СРСР визнало за необхідне створити червоні куточки в усій Червоній армії, затвердивши інструкцію з організації їх роботи. Керівником червоного куточка був політрук, а його найближчими помічниками - ротний бібліотекар і помічник політрука. Пропонувалося зробити червоні куточки зовні привабливими, повісити плакати, гасла, портрети керівників РКП (б) і Радянського уряду, тексти «Декрету про землю», законів про забезпечення сімей червоноармійців, таблиці єдиного сільськогосподарського податку [13, с. 21].

За підрахунками А. Рожкова в РСЧА на 1 січня 1929 р. налічувалося 972 клуби (один клуб на 575 військовослужбовців). У них нарахувалося 7389 гуртків, у тому числі 653 антирелігійних; до гуртків було залучено 125 тисяч червоноармійців. Мережа Ленінських куточків складала 5484, гуртків при них - 17804. Для утримання свого політичного домінування в Україні більшовики активно використовували засоби масової інформації. Встановивши контроль над усіма газетами, радянська система застосовувала його для поширення власного позитивного іміджу. Цензура забороняла використання будь-яких даних, що могли б, на її думку, дискредитувати владу. Натомість слухняні засоби масової інформації всіляко поширювали неправдиву інформацію про стан в країні та за її кордонами [11, с. 7].

Одними з основних військових періодичних видань були газети: «Красная звезда», «Политработник», «Красноармеец». З сторінок цих видань пропагували воєначальники і партійні працівники РСЧА: М.В. Фрунзе, С.І. Гусев, Б.М. Шапошников, М.Н. Тухачевський, В.А. Антонов-Овсієнко, А.С. Бубнов [9, с. 18]. Поряд з ними на перших шпальтах періодичних видань рясніли й рекламні оголошеннями. Порівнюючи їх з іншими матеріалами преси, дивно, як далеко ідейно й мовно відстають ці матеріали, яка прірва відділяє ті соціальні верстви, носіями світогляду яких вони є [8, с. 159]. Весь матеріал подавався з точки зору комуністичної ідеології, щоб зміцнити у громадській думці велич верховної влади.

Для червоноармійців читання газет було обов'язковою справою, тим паче, що для цього було виділено окремий час. Статті, які несли вагомий смисловий навантаження, для солдатів вивішувалися у скляні вітрини для ознайомлення всієї червоноармійської маси. У 1923 р. в газеті «Політробота в полку» наголошувалося на тому, що «в партійних організаціях полкового масштабу є товариші, які досить багато прочитали марксистської літератури та багато читають до цього часу. Хоча нерідко водиться чути заяви про те, що такий товариш, визубривши Богданова, читати газет не вміє, не бачить у них підтвердження теорії і каже, - «чи варто після цього читати?» (Ба-

гато читають з 1920 р.) » [1, с. 33]. Поряд із цим, важливими агітаційними засобами, що використовувалися більшовиками для встановлення власної ідеології та залучення народних мас на свій бік, можна вважати плакати. Вони були своєрідними відгуками на події, поширювали ідеї та гасла серед широких мас. Плакат замінював газету в фронтових умовах. Принцип його дії полягав у доступності широким масам, зрозумілості образів і гасел, що легко запам'ятовуються та закликають до дії. Серед перших робіт виділялись зображення М. Черемних, В. Маяковського, Д. Моора, Ель Лисицького, В. Дені, котрі належали до плакатів «Вікна РОСТА». Це були роботи, створені 1919-1921 рр. художниками й поетами, які працювали у системі Російського телеграфного агентства (РОСТА). Телеграми, що надходили з фронту, за кілька годин перетворювалися на плакати. Але слід зазначити, що агітаційне мистецтво «Вікон РОСТА» було не відтворенням реальності, а результатом маніпуляцій та симуляцій, котрі перебували під тотальним контролем партійного пропагандистського апарату [7]. Важливу роль у культурно-освітній роботі серед особового складу РСЧА відіграли бібліотеки. Так, в Положенні про Червоноармійські бібліотеки зазначалося: «...бібліотеки сприяють розширенню розумового кругозору червоноармійців, дають знання для вироблення цілісного світогляду, виховуючи з них радянських громадян, солдат-соціалістів» [12, с. 71]. У кожного солдата обов'язково повинна була бути настільна бібліотека. Так, у одному з циркулярів Окрвійськомом зазначалося: «Всі видавництва повинні скласти настільну бібліотеку з питань внутрішнього господарства військ, придбання якої, не тільки корисно, а й обов'язково для строювих частин військ аж до рот, ескадронів, батарей і команд різних найменувань, а також для управлінь та закладів військового відомства» [6, арк. 20].

У газеті «Політробота в полку» визначалися деякі методи формування свідомості через бібліотеку: «Курсантам політкурсів і членам гуртків повинні давати завдання по складанню списків всієї наявної в бібліотеці літератури з того чи іншого досліджуваного питання, можна будувати ці завдання у вигляді змагання: хто складе найбільш повний список. Ця робота привчить до підбору літератури, до поводження з книгою. Не обмежуючись цим, треба привчати партійців до викладу прочитаного. Читаючи зазначену керівником літературу, комуніст письмово і дуже коротко викладає її зміст. Зрозумілою виявилася для нього ця книга чи ні, чи цікава вона, якому питанню присвячена і чи дає задовільну відповідь - основна думка автора» [2, с. 29].

Особливу увагу партійно-радянські органи приділяли виданню літератури для діючої армії. Так, агітаційно-просвітній відділ наркома-

ту підготував «10 заповідей читача червоноармійця», які поширювалися серед військових. В одному із звернень до червоноармійців вказувалося на більшовицьке ідеологічно світоглядне значення книги: «Книжки, брошури, звернення, листівки — ось наші снаряди, які вже нам здобували і здобудуть перемогу. Проти цих снарядів не могли встояти навіть такі дисципліновані армії, як чехословацька та німецька. Ці снаряди не вбивають, а, навпаки, просвіщаючи голови наших братів-робітників і селян, трудового козацтва і всіх тих, хто має бути з нами, розвіують задушливий газ буржуазної брехні та обману» [15, с. 102].

Агітаційно-пропагандистську роботу також виконували кіноустанови, які завжди перебували в центрі уваги партійно-радянського керівництва. У проєкті резолюції бюро ЦК КП(б)У на доповідь Всеукраїнського фотокіноуправління (ВУФКУ) від 15 березня 1924 року було спеціально підкреслено значення кіноіндустрії: «Кіно мусить бути зняряддям впливу на широкі маси і повинно посісти чільне місце в роботі партії, як чинник масової агітації й пропаганди комуністичного виховання українців, організації їх навколо заходів партії щодо запровадження в маси культури, а також як засіб здорового відпочинку та культурних розваг». Тому ще напередодні закінчення відбудовного періоду, починаючи з середини 20-х рр., центр уваги партії щодо реалізації пропагандистських завдань засобами культури, виразно переноситься на кіномистецтво. Тогочасні лідери КПУ, як і їхнє кремлівське керівництво, цілком обґрунтовано вважали, що за допомогою «правильного» ідеологічного наповнення, кінематограф може стати могутнім засобом утвердження соціалістичних ідей у свідомості найширших верств населення [10, с. 119].

Як зазначає Л.М.Солодка, спорідненість, здавалося б, таких різних за своєю природою

речей, як мистецтво та політика була вкладена у гасло про те, що «немає таких форм науки і мистецтва, які не були б пов'язані з великими ідеями комунізму й безмежно різноманітною роботою по будівництву комуністичного господарства». Тому, як правило, всі військові, економічні, політичні, антирелігійні кампанії супроводжувалися широкомасштабними акціями агітації, до яких по можливості залучалися всі можливі методи. І кіно в цьому відношенні було найбільш виграшним варіантом [16, с. 79]. Новизна і привабливість кіно давала можливість ненав'язливо пропагувати політичні орієнтири. Так, у звіті політвідділу ВВ від 15 жовтня 1919 р. наголошувалося: «Следует отметить быстрый выпуск картин, отвечающих политическому моменту» [17, арк. 53].

При цьому не допускалось художнього спрощення, поставленого перед кіномитцями завдання. Їх спеціально застерігали, що замовлені їм картини, вони, до речі, дуже добре як на той час оплачувалися, мають бути високої художньої якості. Однак при цьому безумовно служити справі оспівування і утвердження радянської влади. Для того, щоб краще достукатись до серця і розуму українського глядача, вони повинні були зніматися з обов'язковим використанням моментів переможної революційної боротьби на території України.

Висновок. Культурно-пропагандистська робота відіграла важливу роль у формуванні свідомості червоноармійців. Більшовики методами примусу нав'язували комуністичну ідеологію через навчання та дозвілля червоноармійцям, закритий простір і постійна агітація сприяла зміні їхньої ідеології. Важливо те, що Червона армія, завдяки агітаційній роботі, була осередком формування українських більшовицьких активістів. Вона стала не просто армією, що вела воєнні дії, а в майбутньому — колосальною культурно-пропагандистською силою більшовиків.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бубнов И. Несколько слов о методах просвещения [Текст] / Иван Бубнов // Политработа в полку. — Х. — 1923. — июль №2. — С. 33.
2. Бубнов И. Как использовать полковую библиотеку [Текст] / Иван Бубнов // Политработа в полку. — Х. — 1923. — июнь №1. — С. 29.
3. Василевский А.М. Дело всей жизни. [Электронный ресурс] / Александр Михайлович Василевский. - М.: Политиздат, 1978. — 552 с. - Режим доступа: <http://www.marshals-victory.senat.org/BiblioFund/04.html>.
4. Волковинський В.М. Армія і народ: 20-30-ті роки (Участь трудящих України у зміцненні Червоної армії) [Текст] / Валерій Миколайович Волковинський. — К.: Либідь, 1990. — 128 с.
5. Данильченко О.П. Ліквідація неписьменності серед національних меншостей півдня України в 20-х рр. ХХ ст. / Олександр Петрович Данильченко [Текст] // Український історичний журнал, 1990. - №3. — С. 74-88.
6. Державний архів Полтавської області, ф. Р. 1856, оп. 2, спр. 1, арк. 21.
7. Дубницька В.В. Інформаційна політика більшовиків в Україні у період національно-демократичної революції 1917-1920 рр. [Електронний ресурс] / В.В. Дубницька // Режим доступа: http://mdgu-kid.at.ua/publ/informacijna_politika_bilshovikiv_v_ukrajini_u_period_nacionalno_demokratichnoji_revoljuciji_1917_1920_rr/1-1-0-15.
8. Нариси повсякденного життя Радянської України в добу непу (1921–1928 рр.): Колективна монографія [Текст] / Відп. ред. С. В. Кульчицький: у 2 ч. — Ч 2. — К.: Інститут історії України НАН України, 2010. — 382 с.

9. Минкина А.А. Воинский этикет Красной армии (1918 - июнь 1941 гг.): историческое исследование: автореф. дисс. канд. ист. наук: спец. 07.00.02 «Отечественная наука» [Текст] / Анна Александровна Минкина. – М.: 2010. – 25 с.
10. Мотуз В. Український кінематограф в умовах наступу тоталітаризму [Текст] / Валерій Мотуз // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія / За заг. ред. проф. І. С. Зуляка. – Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2009. – Вип. 2. – 368 с.
11. Олійник З.В. Національна політика більшовиків в Україні в 1917 – 1920 рр.: автореф. дис. канд. ист. наук: спец. 07.00.01 «Історія України» / Зоя Вікторівна Олійник. – К.: Київськ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, 2002. – С. 19.
12. Положения и инструкции для постановки агитационно-просветительных работ Красной армии [Текст]. – Х.: Центральное Агитационно-просветительное управление. – 1919. – 61С
13. Попова О.Н. Культурно-просветительная работа в Красной армии (1918-1923 гг.): автореф. дисс. канд. ист. наук : спец. 07.00.02 «Отечественная история» / Попова Ольга Николаевна. – С-П: Самарский гос. педагогический ун-т., 2009. – 21 с.
14. Рожков А.Ю. «В Москве я слышал одно, здесь вижу другое...»: Красноармеец 1920-х гг.: картина мира и социальный облик / Александр Юрьевич Рожков [Текст] // Социологические исследования. - 2000. - № 10. - С.76-84.
15. Савченко І. Ідеологічна складова книговидавництва в УСРР (1919–1920 рр.) [Текст] / Ірина Савченко // Історія України: Маловідомі імена, події, факти: 36. ст. – К.: Інститут історії України, 2011. – Вип. 37. – С. 272.
16. Солодка Л.М. Організація і діяльність кіноустанов у 1920-ті – на поч. 1930-х років та їх агітаційно-пропагандистська роль у процесі становлення радянської ідеології в українському селі / Л.М. Солодка [Текст] // Український селянин. – 2002. – Вип. 6. – С. 78-83
17. Центральний державний архів громадських об'єднань України (далі ЦДАГО України), ф. 1, оп. 20, спр. 120, арк. 53.
18. ЦДФГО України, ф. 1, оп. 20, спр. 21, арк. 25.

Стаття надійшла до редакції 14.10.2013

REFERENCES:

1. *Bybnov I.* Neskolko slov o metodah prosvesheniya (A few words about the methods of education). *Politrabota v polky*, 1923, no. 2, p.33.
2. *Bybnov I.* Kak ispolzovat polkovyay biblioteku (How to use regimental library). *Polirabota v polky*, 1923, no. 1, p. 29.
3. Vasulevskii A.M. Delo vseii zhuzni (Lifework). Regime to access: <http://www.marshals-victory.senat.org/BiblioFund/04.html>.
4. *Volkovunskuii V.M.* Armiya i narod 20-30-ti roku (I Armiya people: 20-30-ti Rocky). Kyiv, 1990, 128 p.
5. *Danulchenko O.P.* Likvidatsiya nepusmennosti sered natsionalnuh menshosteii pivdnyia Ukrainu v 20-h rr. (Likvidatsiya nepismennosti sered natsionalnih menshostey pivdnyia of Ukraine in the 20 gg. XX stolittya), *Ukrainskuya istoruchnuay zhyrнал*, 1990, no.3, pp. 74-88.
6. Derzhavnuy arkhiv Poltavskoi oblasti (Poltava Oblast State Archive), no. of fund R.1856, no. of description 2, case no. 1, amount of folias 21.
7. *Dybnutska V.V.* Informatsiyna polituka bilshovukiv v Ukraini u period natsionalno-demokratichnoi revolyutsii 1917-1920 rr. (Information policy of the Bolsheviks in the Ukraine during the national-democratic revolution 1917-1920). Regime to access: http://mdgu-kid.at.ua/publ/informaciyna_polituka_bilshovukiv_v_ukrajini_u_period_nacionalno_demokratichnoji_revolyuciji_1917_1920_rr/1-1-0-15.
8. Narusu povsyakdenного zhuttya radyanskoi Ukrainu v doby nepy (1921-1928 rr.) (Essays everyday life of Soviet Ukraine during the NEP (1921-1928)). Kyiv, 2010, 382 p.
9. *Minkina A.A.* Voenskiy etiket Krasnoy armii (1918 – 1941 gg.): istoricheskoe isledovanie: avtoref. diss. kand. ist. nauk: 07.00.02 (Military etiket Red Army (1918 - June 1941.): historical research). Moskva, 2010, 25 p.
10. *Motyz V.* Ykraiinskuy kinomatograf v ymovah nastypy totalitaruzmy (Ukrainian cinematography in advance of totalitarianism). *Naykovi zapusku Ternopilskogo natsionalnogo pedagogichnogo yuniversitetu imeni V. Gnatyuka*, 2009, no. 2, 368 p.
11. *Oliynuk Z.V.* Natsionalna polituka bilshovukiv v Ukraini v 1917-1929 rr.: avtoref. diss. kand. ist. nauk: 07.00.01 (National Bolshevik policy in Ukraine in 1917 - 1920 biennium). *Kuiivskuy natsionalnuy yuniversitet im. Tarasa Shevchenka*. Kyiv, 2002, 19 p.
12. Polozhenny I insryktsii dly postanovku agitatsionno-prosvetitelnuh rabot Krasnoy armii (Regulations and instructions for making propaganda and educational work of the Red Army). Kharkov, 1919, 61 p.
13. *Popova O.N.* Kulytarno-prosvetitelnay robota v Krasnoy armii (1918-1923): avtoref. diss. kand. ist. nauk: 07.00.01 (Cultural and educational work in the Red Army (1918-1923 gg.)). *Samarskuy gos. Pedagogicheskuy yn-t. Sank-Peterbyrg*, 2009, 21 p.
14. *Rozhkov A.Ya.* «V Moskve ya slushal odno, zdes vizhy drygoe» Krasnoarmeets 1920-h gg. Kartina mira I sotsialnuy oblik (In Moscow, I heard one else can see here ... «: A Red-1920.: A picture of peace and social profile») *Sotsiologicheskie isledovaniay*, 2000, no. 10, pp.76-84.
15. *Savchenko I.* Ideologichna skladova knugovudavnutsya v YSRR (1919-1920 rr.) (The ideological component of book publishing in the USSR (1919-1920 years)). *Istoriya Ukrainy Malovidomi imena, podii, faktu*, 2011, no. 37, 272 p.

16. *Solodka L.M.* Organizatsiya i diyalnist kinoystanov y 1920-ti na poch 1930-h rokov ta iih agitatsiyno-propagandustska rol y protsesi stanovlennny radyanskoi ideologii v ukraïnskomy seli (The organization and activities kinoustanov in 1920 at the beginning. 1930s and agitation propahandyska role in the making of Soviet ideology in Ukrainian Village). *Ykraiïnskuuy selyanun*, 2002, no. 6, 78-83 pp.
17. Tsintralnuuy derzhavnuy arhiv gromadskuh ob'ednan Ukraïnu (TDAGOU) (Central State Archives of Ukraine (CSAU)). no. of fund 1, no. of description 20, case no. 120, amount of folias 53.
18. TDAGOU (CSAU). no. of fund 1, no. of description 20, case no. 21, amount of folias 25.

Вільховик Ольга Василівна – аспірант

Полтавський національний педагогічний університет ім. В.Г. Короленка
Адреса: 36000 м. Полтава, вул. Остроградського, 2
E-mail: Vlhovik.olga@yandex.ru

Vilkhovyk Olha Vasylivna – postgraduate

Poltava V.G. Korolenko national pedagogical university
Address: 2, Ostrogradskiy Str., Poltava, 36000
E-mail: Vlhovik.olga@yandex.ru

УДК 94:328.161.2(866)

Політична криза в Еквадорі як визначальний фактор приходу до влади Р.Корреа

Л.П. НЕЛІНА

Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського, м. Сімферополь, Україна,
E-mail: larisanelina@gmail.com

Авторське резюме

У статті розглядаються історичні передумови і наслідки політичної кризи в Еквадорі на межі XX - XXI ст. Історія політичної нестабільності висвітлюється на тлі аналізу економічної ситуації в країні та активізації рухів корінного індіанського населення. Метою дослідження виступає визначення взаємозв'язку між нездатністю правлячих еліт до ефективного управління і вирішення найбільш гострих соціальних проблем з одного боку і зростанням популярності політичних партій і рухів лівої ідеологічної орієнтації – з іншого. За допомогою аналізу результатів досліджень громадської думки робиться висновок про повну деградацію партійно-політичної системи Еквадору і відторгнення населенням моделей, що нею реалізуються напередодні приходу до влади Р.Корреа, передвиборча програма якого стала точною діагностикою проблем еквадорського суспільства. Автор робить висновок, що за весь період поставторитарного розвитку в Еквадорі не склалося ефективної системи представництва, а партії не виконували своїх функцій. Це дало можливість для виходу на політичну арену нових соціально-орієнтованих політичних сил.

Ключові слова: Еквадор, політична криза, політичні партії, політичні інститути, соціальні проблеми, корінне населення, «лівий поворот», Р.Корреа.

Political crisis in Ecuador as a determining factor of R.Korrea's coming to power

L.P. NELINA

Taurida National V.I.Vernadsky University, Simferopol, Ukraine
E-mail: larisanelina@gmail.com

Abstract

The article discusses the historical antecedents and consequences of the political crisis in Ecuador at the turn of XX-XXI centuries. The history of political instability is studied against the background of the analysis of economic situation in the country and enhance the movement of the indigenous Indian population. The aim of the study is to determine the relationship between the inability of the authorities to effective management and solve the social problems and growth in popularity of political forces of left ideological orientation. By analyzing the results of public opinion researches concludes that political system of Ecuador degraded completely before the coming to power of R.Correa and population rejected implemented models. Correa's election program became an exact diagnosis of the problems of Ecuadorian society. The author concludes that for the whole post-authoritarian period in Ecuador has not developed an effective system of representative democracy and parties did not perform their functions. This gave the opportunity to new social-oriented political forces appear in political arena of Ecuador.

Keywords: Ecuador, political crisis, political parties, political institutions, social issues, indigenous people, «left turn», R.Correa.